

INFORMACJE
I WIEDZY O REGIONIE
ul. Warszawska 12a
21-500 Biłgoraj
tel. (087) 741 10 10

Parafialne wiadomości „KODEŃSKI PŁOMYK”

Nr 5/19

Maj 2001

Arcybiskup Abel

Jeden z czterech arcybiskupów Kościoła prawosławnego w Polsce. Do tej godności z okazji zbliżającego się Święta Paschy podniesiony został przez metropolitę Sawę, zwierzchnika Cerkwi w całym naszym kraju.

– Mój awans jest dowartościowaniem społeczeństwa, z którym mam od wielu lat przyjemność pracować – powiedział wczoraj arcybiskup Abel.
– Myślę, że pozwoli to nam bardziej dynamicznie kontynuować poslanieństwo naszego Kościoła.

Andrzej Poplawski, bo tak nazywa się arcybiskup Abel, urodził się w kwietniu 1958 r. w Narwi koło Hajnówki. W 1976 r. ukończył Seminarium Duchowne w Warszawie. Jeszcze tegoż roku wstąpił do nowicjatu klasztoru św. Onufrego w Jabłecznej (gm. Sławatycze). Trzy lata później został wyświęcony na diakona, po czym rozpoczął pracę w parafiach na Podkarpaciu. Od 1985 do 1986 r. niósł posługę duszpasterską w Monachium. Na początku 1987 r. wrócił do klasztoru w Jabłecznej. Najpierw był w nim przeorem, a później został rektorem funkcjonującego tam Wyższego Seminarium Duchownego. 25 marca 1989 r. ks. Abel otrzymał sakrę biskupią i został ordynariuszem restytuowanej diecezji Kościoła prawosławnego w naszym regionie, którą nazwano diecezją lubelsko-chelmską. Swym zasięgiem obejmując ona Lubelszczyznę i teren byłego woj. siedleckiego. Są tu 23 parafie i jest 48 świątyń, do których uczęszcza od 15 do 20 tys. osób. Największe skupisko wiernych jest w gminach nadbużańskich: Sławatycze, Kodeń, Terespol i Hanna.

Biskup Abel był inspiratorem wzniesienia 12 świątyń, m.in. w Białej Podlaskiej, Siedleach, Zamościu, Kopytowie i Zacharowie koło Kohnia. Obecnie kończy się budowa Domu Spokojnej Starości przy zbiegu lubelskich ulic: Dolińskiego i Unickiej. Rodzice arcybiskupa Abbla mieszkają nadal w Narwi. Jest jedynakiem. Jego pasją stała się historia, przede wszystkim Kościoła.

Tekst i fot.

KAZIMIERZ KASPRZAK

„Prawosławie po polsku”

W Dzienniku Wschodnim (nr 67 z 20.03.2001 r., s. 6) ukazała się notatka pt. „Prawosławie po polsku”. Niestety, przekazane w niej informacje są nieścisłe (...).

13 marca br. Sobór Biskupów Kościoła prawosławnego w Polsce rzeczywiście podjął decyzję o zatwierdzeniu tekstu Boskiej Liturgii, czyli prawosławnego nabożeństwa eucharystycznego w języku polskim. Jednak niezupełnie trafny jest komentarz, zawarty w notatce, że „Dotychczas obowiązywał staro-cerkiewny język liturgiczny. W Kościele katolickim języki narodowe w liturgii obowiązują już od Soboru Watykańskiego”.

W Kościele prawosławnym języki narodowe zawsze były używane jako języki liturgiczne (...).

Właśnie jako język narodowy i zrozumiały dla wiernych wraz z chrystianizacją Słowian wprowadzony został do życia liturgicznego język staro-cerkiewno-słowiański (czyli starobułgarski). Dokonali tego św. bracia Cyryl i Metody, nieprzypadkowo zwani Apostołami Słowian. Język ten stał się językiem liturgicznym prawosławnych Słowian, a w większości tradycyjnie prawosławnych krajów słowiańskich pozostaje nim nadal. Oczywiście, w ciągu stuleci ukształtowały się lokalne odmiany języka cerkiewno-słowiańskiego i nieco inaczej go wymawiano (wyróżnia się np. wymowy tego języka: bułgarską, serbską, rosyjską, ukraińską itd.) (...).

Jeśli chodzi o zagadnienie wykorzystania języka polskiego w życiu liturgicznym Kościoła prawosławnego, to kwestia ta pojawiła się oczywiście dopiero po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Sobór Kościoła prawosławnego w Polsce uchwalił zezwalającą na używanie języka polskiego w nabożeństwach prawosławnych podjął już w 1924 r. (dotyczyło to również innych języków będących językami ojczystymi prawosławnych w międzywojennej Polsce, czyli także ukraińskiego, białoruskiego i czeskiego)(...). Tak więc oficjalne błogosławieństwo Kościoła prawosławnego na używanie w życiu liturgicznym języka polskiego miało miejsce na długo przed Vaticanum II.

Obecnie językiem liturgicznym w Kościele prawosławnym w Polsce, który jest Kościołem wielonarodowościowym, jest język cerkiewno-słowiański (...).

Ostatnia decyzja Soboru Biskupów oznacza po prostu zatwierdzenie konkretnego tekstu liturgii eucharystycznej, gdyż przekład zatwierdzony przed ponad półwieczem jest już dość archaiczny. Decyzja ta nie jest więc jakąś rewolucją (...).

Z wyrazami szacunku

dr Grzegorz Kuprianowicz

– Lublin

PRAWOSŁAWIE W KODNIU.

Szymon Punigajło, kasztelan trocki, miał dwóch synów: Bohdana, który dał początek linii Siewierskiej oraz Iwana - linii kodeńskiej Sapiechów.

Jan Sapieha wojewoda podlaski ur. w 1431 r. był panem wielkiej powagi i dzielności. W młodych latach był pod opieką króla polskiego Kazimierza Jagiellończyka. Był także u króla Aleksandra pisarzem Wielkiego Księstwa Litewskiego, a potem także kanclerzem. Przyczynił się też do wykrycia zbrodniczej zdrady kniazia Michała Glińskiego przeciwko królowi polskiemu. Dzięki temu dodatkowo posiadał specjalne łaski u Kazimierza IV, który go w przywilejach nazywał nawet „krewnym plemiennikiem”; oraz u Zygmunta I, który go szanował. Dowodzi tego najlepiej przywilej Confirmationis herbu Lis przez ojca jego na cały dom wziętego w Horodle na sejmie Unionis w 1413 r.⁷

⁷ Ten przywilej króla Zygmunta I z 1511 - 13 wieku potwierdzający nadanie herbu Sapiechom przez Władysława Jagiellę; znajduje się w dziele Ks. Walickiego pt. „Historia przyznanego obrazu kodeńskiego” s.40, a także u Balińskiego, t.III, s.746 - 747, *Encyklopedia powszechna*, s.354.

Uzyskał on od króla Zygmunta I następujący przywilej: „Pozwalamy Janowi Sapieha, Marszałkowi i Najwyższemu Sekretarzowi naszemu, zamek wystawić w Kodniu i miasto założyć, obdarzamy je prawem niemieckim, czyli magdeburskim, uchylając przeciwne temuż prawo i zwyczaje ruskie, jako też i wszelkie inne. Mieszkańcy w wielkich i małych sprawach nie przed wojewodą, Kasztelanem lub starostą, lecz przed własnym wójtem stawać będą którzy mają

Przywilej ten omawiał dwie podstawowe kwestie. Z jednej strony nadawał Iwanowi kierunek rozwoju jego rodowego gniazda, a z drugiej strony sankcjonując dotychczasowe nabytki ziemskie⁸, dawał temu siedlisku mocne podstawy materialne.

Z łaski tegoż monarchy Iwan Sapięha był kanclerzem, hetmanem litewskim, witebskim i na koniec wojewodą podlaskim, marszałkiem i sekretarzem Wielkiego Księstwa Litewskiego; takich prowincji jak: brzeskiej, brańskiej, drohickiej, braclawskiej, kamienieckiej, był także starostą kobryńskim. Króla Zygmunta z całym dworem i z wielką wspaniałością gościł Iwan w swoim domu. Puchar, z którego Sapięha częstował Króla, miał być wówczas nazwany Iwanem.

Do zasług Iwana Sapięchy należy dodać poselstwa do Moskwy w latach 1503, 1506 i 1509. W nagrodę za ostatnie poselstwo Królowa Helena (córka cara moskiewskiego) nadała mu na dziedziczną własność dobra Boćki w ziemi bielskiej, w którym otrzymał prawo lokowania miasta.

Po utracie w czasie wojen z Moskwą swych smoleńskich włości, Sapięhowie podzielili się na dwie linie. Najstarszy z synów Semena (Szymona), Bohdan zapoczątkował linię czerejską, z której wywodził się kanclerz Lew Sapięha.

władzę sądzienia, karania i skazywania, odwoływać się powinni do dziedzica, stanowimy targ tygodniowy i trzy jarmarki do roku, pozwalając dziedzicom pobierać myta od ładowanego wozu Towarami po pół grosza litewskiego".

⁸ W końcu XV wieku Sapięhowie wykupili od braci Ruszcyców istniejące młyny wodne na Bugu i okolicę.

Iwan osiadłszy w Boćkach i Kodniu stał się protoplastą podlaskiej linii rodu, zwanej kodeńską. Wprawdzie dobrami kodeńskimi władał tylko kilka lat, ale zdążył zapoczątkować budowę rezydencji.

Opierając się na przywileju królewskim, nadaje Sapięha w roku 1513 własne przywileje naznaczając burmistrza i 3-ch rajców, w połowie wyznania greckiego i rzymskiego. Mieszczanie przy tym zwolnieni zostali na 12 lat od podatków.

Miasto rozplanowano „na surowym korzeniu”, w miejscu posiadającym naturalne cechy obronne. Rozlokowano je wzdłuż Bugu, ograniczone od wschodu skarpą nad doliną rzeki, poniżej której rozciągały się starorzecza. Zgodnie z tradycją średniowieczną wytyczono centralny plac-rynek z parą ulic wychodzącą z każdego narożnika. Zabudowa miasta była drewniana, jej ślady nie przetrwały do dnia dzisiejszego. Być może już wówczas przy rynku wzniesiono ratusz - siedzibę władz miejskich, choć wzmianki o nim pochodzą dopiero z XVII wieku.

Tuż po lokacji powstały pierwsze w mieście świątynie.

Po założeniu miasta Sapięha nadał mu herb anioła z mieczem stojącym. Natomiast w późniejszym dopiero czasie (przełom XVI i XVII w.) Sapięhowie dodali białej postaci w drugą rękę swój herb Lis.

Porządek Nabożeństw w miesiącu maju

- 05.05.2001 /Sobota /- Św. Liturgia w Kodniu - 9⁰⁰
- 06.05.2001 /Niedziela 4-a/- Po Wielkanocy, Św. Wielkiego
Męczennika i Zwycięzcy Jerzego
Św. Liturgia i upominki o zmarłych
na cmentarzu w Kopytowie - 9⁰⁰
- 13.05./Niedziela 5-a/- Po Wielkanocy, O SAMARYTANCE.
- Św. Liturgia i upominki o zmarłych
na cmentarzu w Okczynie - 10⁰⁰
- 20.05./Niedziela 6-a/- Po Wielkanocy, O ŚLEPYM.
- św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰

**Poświęcenie placu i krzyża pod
budowę nowej Cerkwi w Kodniu - 16⁰⁰
Uroczystości będą przewodniczyć
Arcybiskupi i Biskup**

- 23.05. /Środa / - ZAKOŃCZENIE OKRESU PASCHY
Św. Liturgia w Kopytowie - 9⁰⁰
- 24.05./Czwartek/- ŚWIĘTO WNIEBOWSTĄPIENIA
PAŃSKIEGO
Św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰
- 27.05/Niedziela 7-a/- Po Wielkanocy, PAMIĘĆ Św. OJCÓW
I POWSZECHNEGO SOBORU
- Św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰
Po Liturgii Molebień o urodzaj na polach, za
mieszkańców Kodnia i Kostomłot.

- Molebień za mieszkańców Okczyna, o urodzaj
na polach w Okczynie- 18⁰⁰

/ CZERWIEC/

- 02.06./Sobota/- SOBOTA RODZICIELSKA,
Przed świętem Trójcy Świętej modły za zmarłych,
- Nabożeństwo z Panachidą w Kopytowie - 8³⁰
- Św. Liturgia z Panachidą w Kodniu - 11⁰⁰

- 03.06./Niedziela/- DZIEŃ ŚW. TRÓJCY.
Zesłanie Św. Ducha, PIĘĆDZIESIĄTNICA
- Św. Liturgia w Kodniu - 10⁰⁰
- Wieczernia z modlitwami „Kolenoprikłoniennymi”

- 04.06./Poniedziałek /- DRUGI DZIEŃ ŚW. TRÓJCY
- św. Liturgia z Molebniem o urodzaj na
- na polach, za mieszkańców w Kopytowie - 9⁰⁰

- 05.06./Wtorek /- TRZECI DZIEŃ ŚW. TRÓJCY
- św. Liturgia z molebniem o urodzaj na
polach, za mieszkańców w Olszankach - 10⁰⁰

Cerkiew św. Michała w Kodniu.

Właściciel Kodnia Jan Sapicha ufundował Cerkiew św. Michała na potrzeby mieszczan. Zbudowana została przez nich samych na początku XVI wieku, a możliwe, że już i w końcu XV wieku.

W dekrete napisanym przez syna jego Pawła, Sapichę 10 lipca 1500r. w Dubnie i wydanym „popu Michałowskiemu, Kodeńskomu Kiiiprianu i po niem buduczim popam”, ojciec Pawła Sapichy nazywany Jest już „nieboszczykiem” i mówi się, że gdy on założył miasto Kodeń, to powiedział mieszczanom, „wsiem zakonu grieczeskoho¹, aby zbudowali w mieście Kodienskom Cerkow światoho Michała.

„Kakże onyje mieszczanie podlie raskazanija jeho milosti tak uczynili, zbudowali cerkow, jeho milost' otec mój wostanowil w tej

¹Słowa te wyraźnie mówią, że mieszczanie i wszyscy ważni w hierarchii ludzie z Kodnia, a także władający nim Paweł Sapicha i jego ojciec Jan, byli prawosławni.

W warszawskiej gazecie „Tygodnik Ilustrowany” (za 1883 r., Nr 37) w uwadze o zamkowej Cerkwi w osadzie Kodnia powiedziano m.in.;; „to ruiny cerkwi grecko-unickiego (?) obrzędu, zbudowanej w pamięć św. Mikołaja (?) w 1500 r. Pawłem Sapichą synem Jana”. Wychodzi na to, że założyciel tej cerkwi „per modum capellae domesticae” był greko-unitą. Zrozumiałym jest, że ani Zamkowa Cerkiew, ani jej budowniczy nie mieli nic wspólnego z unią, ponieważ wiadomo, że Unia Florencka nie miała powodzenia w tej miejscowości (należącej do Włodzimiersko-Brzeskiej diecezji), a początek Unii Brzeskiej odnosi się dopiero do 1596 roku.

cerkwi popa Fieodora i kazal w tej Cerkwi chwalu Bożiju mieti, i nadal jeho milost' tym sposobom popa"².

W pamiętnikach Batiuszkowa³ mówi się, że rok powstania dekretu napisanego przez Kniazia Pawła Sapiechę został nieprawidłowo odczytany, w miejsce bowiem 1500 r. należy przyjąć 1556 r., ponieważ Jan umarł w 1519 r. lub 1520 roku. Dekret nie mógł być napisany wcześniej, jak tylko w roku 1506 dlatego, że wspomniany w nim Król Zygmunt I rządził w latach 1506 - 1548.

Na podstawie dekretu widać, iż cerkiew św. Michała została zbudowana przez mieszczan miasta Kodeń ok. roku 1500, jeżeli dekret na Michałowską cerkiew ok. 1506 lub 1556 r. daje się już drugiemu a może nawet trzeciemu „świaszczenniku Cyprianowi” w związku z tym, że pierwszy dekret, dany Janem Sapiechą „popu Fiedoru etot pierwyj pop stratil”.

Była to jedna z pierwszych prawosławnych świątyń Kodnia, została wybudowana z drewna a postawiona była ołtarzem na wschód. Ozdobiona została dwiema kopułami uwieńczonymi żelaznymi krzyżami na wierzchu.

Do 1878 r. Cerkiew św. Michała stała bez większych zmian, następnie ją przebudowano. W 1789 r. przybudowana była do północnej strony ołtarza „riznica”⁴, a wcześniej, tj. w roku 1768 oddzielnie od cerkwi

² Oznacza to początek istnienia cerkwi św. Michała w Kodniu.

³ *Pamiętniki Russkoj Stariny izdanija Batiuszkowa*, wydanie VII, s.245; *Akty izdawajemyje Wieleniskoju archieologiczeskoju Komisijej*, Wilno 1870, t.III, s.6-7,

Nr 4.⁴ Ryznica (Zakrystia) - palata, ili miesto, gdzie chranitsia utwar cerkownaja i rizy

świaszczennosłużitiela. A inohda riznica bierietsia za samyj oblaczenija

była wybudowana drewniana dzwonnica. W 1851r. na jej miejscu postawiono dzwonnice murowaną, stojącą do naszych dni.

Wewnątrz starej cerkwi św. Michała stał kamienny ołtarz (prestoł). Ikonostas był bogato ozdobiony starymi ikonami, pisanymi w stylu bizantyjskim na deskach, płótnie (niektóre w srebrnych koszulkach jak ikona św. Michała i Cudotwórcza Ikona św. Mikołaja). Cerkiew także posiadała wiele liturgicznych ksiąg wydanych z błogosławieństwa 4-ch wschodnich patriarchów, a także Metropolity Piotra Mohyły i soboru biskupów metropolii kijowskiej.

Wiele z nich miało wielką wartość historyczną np. pisane ręcznie z początku XVII w., „Naprestolnoje Jewanhelije” w srebrnej oprawie, z drukarni Bractwa Zaśnięcia Matki Bożej we Lwowie dnia 20 sierpnia 1636 r. z błogosławieństwa świętych patriarchów i metropolity kijowskiego i całej Rusi Piotra Mohyły.

Na początku Ewangelii zamieszczony został napis: „Sija Jewanhelija sprawlennaja na czest' i chwalu u Trójcy Jedinomu Bohu do Chramu Swiatoho Archistratiha Michaila w Kodni za staranjem skladom pobożnych Christian zo mnoju społnie Jewstafiem Pieroc'kim na tot czas buduczim świaszczennikom toj światoj cerkwi i nie maje jeje nichto ottoj otnimati wo wiki pod anafimoju tri krat amiń”¹.

świaszczeniczeskija, także odieždy napriestolnyja, pielieny i proceeje...”,
Polnyi Cerkowno-Słowianskij Patriarchata, Moskwa 1993, s.549.

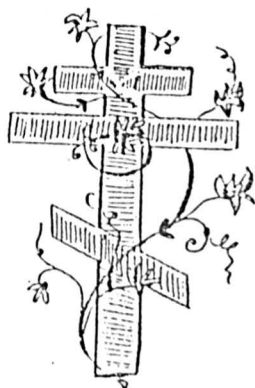
„Trifologion" wydany w 1734 r. i kupiony za fundusze brackie 109 złotych i 15 groszy.

Według Gierbaczewskiego w roku 1892 po przebudowie cerkwi św. Michała pozostał tylko ołtarz, wykonany z cegiel. Pokryty z wierzchu żelaznymi drzwiami z tejże cerkwi i zakończony żelaznym krzyżem. Obecnie już go nie ma.

Niektóre zabytkowe i drogocenne księgi przez pewien okres były przechowywane w różnych cerkwiach. Pozostały też na pewno ikony i krzyże, lecz z biegiem czasu wiadomości na ten temat zubożały i dokładnie nie wiadomo obecnie, gdzie się znajdują.

/ ciąg dalszy w następnym numerze/

IRusskija Drewnosti i Pamjatniki Prawosławija Cholmsko-Podljaszskoj Rusi (Ljublinskoj i Siediskoj gub.), s.57 rysunkami; *Soczynienije i lzdanije Ljubitiela Russkoj stariny swiaszcz. Fieodora Gierbaczewskoho 1892 goda*, Warszawa, s.105; por.: **Semen Ljubarskij**, *Misto Kodeń Bil'skoho powitu na Pidljaszczu*", *Duchownij Sijacz*, R. I, 1927 r., nr 39-40, s.9-10.

Pismo Parafii Prawosławnej
Św. Arch. Michała w Kodolu
21-509 Kodeń ul. Sławatycka 19
tel. 375-43-26